

УДК: 332.142/355/359

Булкот Оксана,

к.е.н., доцент,

доцент кафедри міжнародної економіки,

Київський національний університет імені Тараса Шевченка,

м. Київ, Україна

oksanabulkot@knu.ua

ОСОБЛИВОСТІ РЕЛОКАЦІЇ БІЗНЕСУ УКРАЇНСЬКИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ В УМОВАХ ВІЙНИ

З початком повномасштабного вторгнення росії економіка України зазнала колосальних збитків – і мова не тільки про тимчасову окупацію територій, активні бойові дії та зруйновану інфраструктуру, значних втрат зазнали саме суб'єкти господарювання на усіх рівнях: неможливість продовжувати діяльність на території розташування підприємства, обмежений доступ до сировинних ресурсів, «зникнення» деяких ринків збуту (а отже, і скорочення обсягів продаж), проблеми з логістичною мережею та транспортним сполученням, енергетична криза, втрата персоналу через міграцію. Крім того, значно погіршилось й бізнес середовище – погіршились макроекономічні показники (зростання темпів інфляції, падіння ВВП більше, ніж на третину), знизилась купівельна спроможність населення, посилились процеси міграції, значно знизилась інвестиційна привабливість.

Очевидно, що в таких умовах суб'єктам господарювання на території України вкрай складно працювати. Проте, не зважаючи на несприятливі умови бізнес середовища та очевидні виклики і загрози, українські підприємства все частіше застосовують стратегії релокації бізнесу.

Релокація – це фізичне переміщення працюючого бізнесу (у т.ч. офісних приміщень, працівників, виробничих потужностей) з однієї території на іншу [1]. В практиці господарювання виокремлюють повну релокацію, часткову релокацію, внутрішню та міжнародну релокацію.

Серед мотивів релокації бізнесу в Україні, насамперед, варто назвати бажання підприємців далі продовжити свою діяльність, підтримати економіку України (зокрема, через сплачені податки, створені робочі місця, ВВП), та можливість фінансової допомоги військовим [2-4].

Особливістю релокації бізнесу в українських реаліях є:

по-перше, вид стратегії релокації – її радше розглядають як тимчасове переміщення бізнесу (якщо мова йде про міжнародну релокацію) з наміром повернутись на територію попереднього розташування – такі стратегії використовують, зокрема, і в якості підтримуючих/диверсифікаційних, або внутрішню часткову релокацію на безпечні прикордонні території через неможливість продовжувати діяльність на території постійного базування підприємства;

по-друге, нові моделі її реалізації: на основі приватно-державного партнерства шляхом офіційної підтримки з боку держави та міжнародних організацій через фінансову та інформаційну підтримку суб'єкта господарювання та інституційне забезпечення процесу релокації. Хочемо звернути увагу, що фінансова підтримка суб'єктам господарювання надається у формі різноманітних грантових можливостей, що відкриває державі додаткові опції посилювати розвиток тих галузей і регіонів, які того потребують найбільше [5].

Крім того, факторами, які впливають на рішення про релокацію в українських реаліях є близькість до державного кордону, зручні логістичні ланцюги, потенційні ринки збуту, наявність приміщень для оренду відповідно виду діяльності, місцеві програми підтримки релокованих підприємств [6].

Проте, існує низка стримуючих для відновлення та розвитку бізнесу факторів: невизначеність щодо термінів та сценарії розвитку війни, обмеженість ресурсів й доступу до них, проблеми з логістикою, кваліфікованими кадрами та падіння платоспроможного попиту на внутрішньому ринку [7].

Очевидними перевагами від релокації в Україні є можливість зберегти працюючий бізнес, забезпечити податкові надходження в бюджети територіальних громад, концентрація підприємств у менш розвинутих регіонах та зниження відтоку робочої сили у

прикордонних територіях. Але поряд із виокремленими перевагами існує велика ймовірність нерівномірного економічного і соціального розвитку українських територій.

Список використаних джерел:

1. Encyclopedia of Small Business. Relocation. URL: <https://www.referenceforbusiness.com/small/Qu-Sm/Relocation.html> (дата звернення: 20.04.2023).
2. Мульська О. П., Васильців Т. Г., Бараняк І. Є. Релокація бізнесу в області карпатського регіону України в умовах війни: інструменти підтримки та нівелювання загроз соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. Вип. 2 (154)*, 2022. DOI: <https://doi.org/10.36818/2071-4653-2022-2-5>
3. Чуприна А. Релокація бізнесу: Державна підтримка та досвід компаній. URL: <https://eba.com.ua/relokatsiya-biznesu-derzhavna-pidtrymka-ta-dosvid-kompanij/> (дата звернення: 03.04.2023).
4. Індекс настроїв малого бізнесу. *EBA*, 2022 р. URL: <https://eba.com.ua/indeks-nastroyiv-malogo-biznesu/> (дата звернення: 13.04.2023).
5. Грант на власну справу. *Дія*, 2023. URL: <https://diia.gov.ua/services/grant-na-vlasnu-spravu> (дата звернення: 23.04.2023).
6. Гайдучок А. Релокація бізнесу під час війни: що врахувати. *Mitrah*, 2022. URL: <https://mitrah.com.ua/uk/blog/relokacziya-biznesu-pid-chas-vijni-shho-vrahuvati/> (дата звернення: 23.04.2023).
7. Терещук А. Релокація бізнесу в Україні та в ЄС. *LIGA ZAKON*, 2022. URL: https://biz.ligazakon.net/analytics/213880_relokatsya-bznesu-v-ukran-ta-v-s (дата звернення: 17.04.2023).